

URMAKARE

Långström, Hans Olovsson (1746 - 1808)

hem.äg. Norrlångträsk 1 (tillhörde en släkt som inflyttade till Nik omkr 1543)

självlärd urmakare

Uppgifter om urmakeriet:

att han först gjorde ett verk av trä, till vilket ur han använde en tom strömmingsfjärding som fodral

att han tillverkade tre olika typer av ur

1. "Visare", som hade endast timvisare och som lär ha kostat omkr. 4 rdl

2. "Visare", som hade både tim- och minutvisare, pris omkr. 5-6 rdl

3. "Datumur", som visade såväl år, månad, dag och datum förutom tiden förstås. Dessa lär ha kostat omkr. 25-30 rdl

att han som likvid ofta godtog arbetsbyte, dvs. köparen utförde något arbete på hans hemman.

att han som material i kuggjuln använde koppar, zink och mässing, vilket göts, och sedan härdades med en metod som kallas blodluthärdning.

att han som råvara fick nöja sig med gamla kastruller och annat som betecknades som skrot

att han fräste ut kuggarna i en svarv av mycket enkel konstruktion

att hans mest kända arbete är tornuret i Skellefte landsförsamlings kyrka

att ett väl bevarat väggur av hans hand finns hos Handelsresande Karl Johansson i Skellefteå

att hans arbetsbänk finnes hos Verkstadsarb. Arvid Åkerström i Clemensnäs

Uppgiftslämnare: Folkskollärare Gösta Brydsten, Norrlångträsk

1958 // avskrift 1979-02-28

Bondpojke från Norrlångträsk gjorde urverket i Skellefteå lfs. kyrka 1783

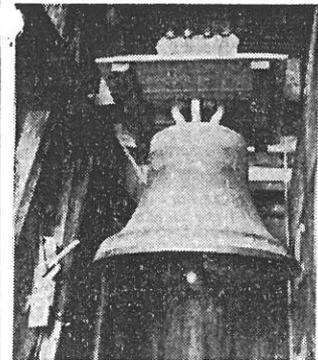
“Storklockan” göts i Lübeck.

Proportionerna på Skellefteå landsförsamlings kyrka gör att den inte ser så förskräckligt hög ut, men ringare och kyrkvaktmästare vet att det är många tröttsamma trappsteg upp till tornet. Upp över valvets nivå kommer man genom en smal spiraltrappa, som börjar i en liten dörr väster om ingångsdörren på norra sidan. Från valvet går sedan trätrappor upp till klockorna och urverket och förbi dessa upp till den lilla altanen under kyrktuppen, vilken nås med en trästege och järnkrampor inslagna i plåten. Trätrapporna omges av dunkla krymsien och imponerande träkonstruktioner av jättelika bjälkar, som bilats för hand. En vandring upp i kyrktornet ger en nutidsmänniska respekt för de byggherrar, som i slutet av 1700-talet uppförde denna utomordentligt vackra kyrka, eller rättare sagt byggde på den gamla kyrkan.

Det var emellertid inte meningen att behandla kyrkbygget denna gång utan klockorna och urverket.

På urverket, som minsann inte är av fickursformat, står inristat: «Förfärdigt till 8:ta Dygns gångande utr. af Jon. Ol. Lundmark i Skellefteå 1807. Av denna inristning får en omvigd, om han inte tänker efter, den uppfattningen att klockan tillverkats 1807. Dess tillkomst ligger emellertid betydligt längre tillbaka i tiden.

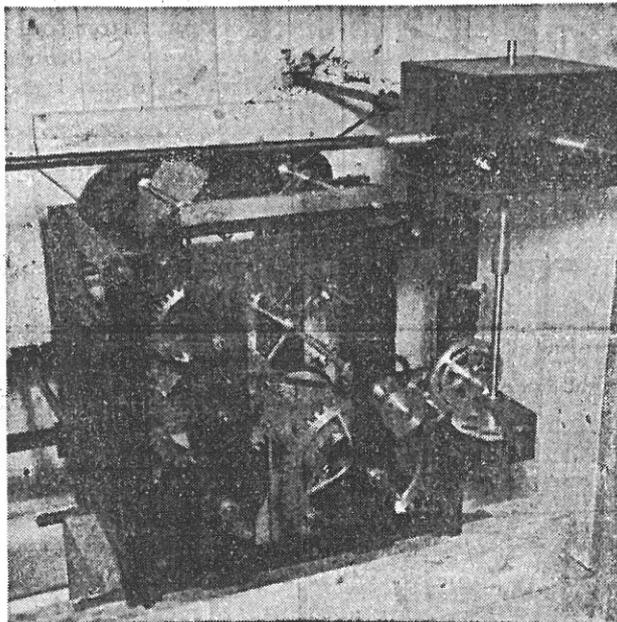
Prosten Fellström har med ledning av gamla handskrifter och anteckningar gjort en krönikebok över församlingens liv i gångna tider, och under rubriken «Anno 1783» står bl. a. att läsa följande — Forts. på sista sidan —

Storklockan göts i Lübeck 1585 och har sedan gjutits om i Sundsvall 1783 och i Stockholm 1787.

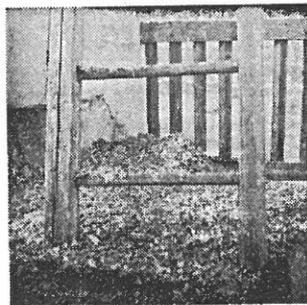
rader: «Detta är blev även genom pastoris föranstaltande tornuret färdigt och uppsatt i klockstapeln, gjort av en bondson (utan att hava gått i någon lära) Hans Långström, f. 1746, död 1808, från Norrlångträsk by i socknen för 83 R. 16 sk.»

Tornuret sett alltså först i den klockstapel som revs år 1801. Då överflyttades uret till den nya kyrkans torn, där det sedan dess suttit. Nu först kommer Jon. Ol. Lundmark in i sammanhanget. Klockan hade nämligen från början måst dras upp en gång varje dygn. Lundmark välsignades säkerligen av den eller de som hade klockdragningen om hand när han utförde den förändring som inberår att dragningen endast behövde ske var åttonde dag. Omändringen skedde som sagt 1807.

Urverket är av imponerande dimensioner. Kugghjulsdiametrarna är i flera fall över 15 cm. Verket går 8 dagar mellan varje uppdragning, som numera skötes av kyrkvaktmästare Aug. Lindgren.

Det dröjde 60 år innan nästa mera genomgripande förändring gjordes i verket. Då blev det omarbetat av A. Bergmark från Myckle, som sedermera flyttade till Byske. Han var född 1831 och dog 1912. Hur genomgripande denna omarbetning var vet man inte riktigt säkert, men det är troligt att verket denna gång genomgicks ganska grundligt. Det dröjde nämligen ända till 1932 innan det på nytt ombyggdes och denna gång var det Y. Vesterstrands urfabrik i Töreboda, som fick förtroendet. Från denna ombyggnad har alla utbytta delar sparats och finnas bevarade i prostgården. Mest betydelsefulla förändring som gjordes vid detta tillfälle var att loden upphängdes i wires i stället för med smören. Dessutom förändrades slagverket.

Uppå på översta altanen under kyrktuppen har duvorna ett omtyckt tillhåll, vilket bäst illustreras av ovanstående bild. Här ligger guano decimetertjockt. Vilket tillfälle för trädgårdsodlare...

Slagverkets kläpp slår förresten inte mot någon särskild klocka utan mot den s. k. storklockan, som även den är en gammal fin klenod. På klockan kan man läsa följande ord: «Guten i Lübeck år 1585. Omguten i Sundsvall 1783 ock nu i Stockholm af I. I. Mårtenson 1787 då Carl Gustaf Nordin var församlingens kyrkoherde, Pehr F. Högström, Eric H. Mellin, comministrar, Erik Olofsson i Mykle, Lars Hansson i Mykle kyrkovårdar.»

På samma sida över uppgifterna om klockans gjutning står det «I som samlens för att dyrka er och era fäders Gud, träden up i denna kyrka när i kallens av mitt ljud. Träden fram med ödmjuk anda, fallen samfäldt till hans fot at er bön och suckar blanda inför Herran Zebaoth.»

På klockans andra sida står denna text. «Hufvud summan af all lärdom frugta Gud och höllt hans bud, ty det hörer allom menskiom till, ty Gud skal hafva fram alla gierningar för domen. Ja ock the ther fördolde ero, goda eller onda. Pre. bok 12:13, 14.

Tillhörig Skellefteå kyrka och församling i Westerbottens.

Över alltsammans läser man «Kommen I af Jacobs hus låt oss wandra uty Herrens ljus. Es. 2:5.»

Dessa mäktiga ord förmedlas också av en mäktigt klang. Klockan har decimetertjockt gods och väger säkerligen sina dryga 1.5 ton.

Den lilla klockan är yngre, gjuten första gången 1677 och sist omguten i Stockholm av Gerhard Horner 1822 då Nils Ström var kyrkoherde, Per Eric Högström och Eric Olof Hågeborn komministrar och Pehr Ericson och Lars Andersson i Degerbyn kyrkovårdar.

Nästa gång ni hör sammanringningen från Skellefteå lfs. kyrka så kanske ni erinrar er att den klangen i nära fyra sekler tjänat samma ändamål. När ni tittar på kyrktornets tidsmätare så kanske ni minns en bondson uppe i Norrlångträsk, som på lediga stunder knåpade ihop urverket.

